

Published on *Eurydice* (<https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice>)

A doktori képzés megszervezése

A doktori képzések alapvetően egyetemeken folynak, pontosabban azok a felsőoktatási intézmények tartoznak az egyetem típusba, amelyek többek között képesek (és jogosultak) doktori képzés folytatására és doktori fokozat odaítélésére. **Az egyetemeken a Magyar Tudományos Akadémia [1] által meghatározott tudományterületenként doktori iskolák szerveződnek, és a doktori iskolákban doktori programok működnek.** (A legtöbb területen a doktori programok „Doctor of Philosophy” [PhD] fokozattal, a művészetek területén a doktori programok „Doctor of Liberal Arts” [DLA] fokozattal végződnek.) A doktori iskolák működését és a doktori fokozat odaítélését az intézmény doktori tanácsa szabályozza és felügyeli.

Mind a doktori iskolák, mind az egyes doktori programok akkreditációs eljárást követően működhetnek. A doktori tanulmányok [kormányrendelet](#) [2] alapján alapvetően **két szakaszra** oszlanak: az első szakasz egy **tanított**, nappali tagozaton kétéves, részképzéssel általában hosszabb ideig tartó, 120 kredites szervezett program, amelyet követően a hallgatók komplex vizsgát tesznek. A sikeres vizsgát letevők részt vesznek a második szakaszban, amely az ún. fokozatszerzési eljárás, **egyéni kutatómunkával** és a végén a doktori disszertáció benyújtásával és megvédésével. Erre három év áll rendelkezésre, amely indokolt esetben egy évvel meghosszabbítható.

Ezek a keretek minden tudományterületre érvényesek. **Doktori iskolák minden tudományterületen működnek**, egyetemenként eltérő számban.

A doktori képzésre vonatkozó szabályok e két szakaszra eltérő szabályozást érvényesítenek, a szervezett, oktatott szakaszra alapvetően a többi képzési programra vonatkozó előírások érvényesek, míg a fokozatszerzési eljárási szakaszra speciális előírások vonatkoznak, elsősorban a jelentkezéstől számított betartandó határidők megszabásával, illetve eljárási kérdések kezelésével. A szervezett, oktatott szakasz a törvény szerint „a tudományterület sajátosságaihoz és a doktorandusz igényeihez igazodó egyéni vagy csoportos felkészítés keretében folyó képzési, kutatási és beszámolási tevékenység”, amelynek során **számos doktori program előír (felsőoktatási) tanítási és/vagy külső munkahelyi gyakorlatot is**, illetőleg jellemző az egyéni kutatás és a közvetlen szakmai konzultáció jelenléte. Egyelőre profil szerinti megkülönböztetés (kutatói, illetve szakmai doktorátus) nincs.

A doktori fokozatszerzési eljárásban részt vevő megnevezése: doktorjelölt. Doktorjelölt lehet az is, aki nem vett részt a doktori képzésben, a fokozatszerzésre egyénileg készült fel, feltéve, hogy mesterfokozatot szerzett, és teljesítette a doktori képzés követelményeit. Nem utasíthatja el a jelentkezését a felsőoktatási intézmény annak, aki az adott felsőoktatási intézményben sikeresen befejezte a doktori képzést. A doktori képzésekre felvettek hallgatói jogállásúak, és állami támogatásban részesülhetnek. Mivel az állami ösztöndíjas létszám korlátozott, különösen az érdeklődés magas számához viszonyítva, a doktorandusz hallgatók

túlnyomó többsége önköltséget fizet és munkavégzés mellett végzi tanulmányait. Ezen okok miatt is alacsony a végül doktori képzésben részt vevők aránya (3,30%). A fokozatot szerzettek aránya pedig különösen alacsony, arányaiban mintegy fele az EU tagországok átlagos értékének.

Felvételi követelmények

A felsőoktatási intézmények doktori iskolái maguk jogosultak kiválasztani a doktori programokra beiskolázandó a hallgatókat. **A felvételi eljárást és feltételeket is az egyes egyetemek, illetve doktori iskolák maguk határozzák meg azzal a törvényi megkötéssel, hogy doktori képzésben az vehet részt, aki mesterfokozatot szerzett.** A doktori iskolák általában szóbeli vizsga keretében választják ki a jelentkezők közül a felvételt nyerveket.

A felvehető hallgatók létszáma nincs megkötve, a kormány az állami ösztöndíjas létszámkeretet határozza meg. Az [Országos Doktori Tanács](#) [3] a felsőoktatási intézmények doktori tanácsai elnökeiből álló testület, amely állást foglal a doktori képzéssel, fokozatadással kapcsolatos kérdésekben és meghatározza a doktori képzésre biztosított állami ösztöndíjas létszámkeret felsőoktatási intézmények közötti minőség- és teljesítményalapú elosztásának elveit. Az állami ösztöndíjas létszámkeret korlátosságának köszönhetően magas a részképzéses, önköltséget fizető doktori hallgatók aránya.

A hallgatók/jelentkezők státusza

A doktori programra felvett hallgatók hallgatói státuszt nyernek el, az ezzel együtt járó jogokkal és kötelezettségekkel együtt. A jogok között ugyanazok a jogok szerepelnek, mint az alapképzési (bachelor) és mester programokra felvett hallgatók jogai, így részesülnek egészségügyi- és társadalombiztosításban, jogosultak ösztöndíjra és szociális támogatásokra, továbbá egyéb jóléti támogatásokra.

Ugyanakkor jelentős a száma azoknak a doktori programban részt vevő hallgatóknak, **akik nem részesülnek állami ösztöndíjban.** Ők – bár hallgatói státuszt nyernek, és így jogosultak diákigazolványra és az azokkal igénybe vehető kedvezményekre (pl. kedvezményes utazás, belépőjegyek stb.) – önköltséget fizetnek, és nem járnak számukra azok a támogatások és juttatások, mint az állami ösztöndíjasok számára. Többségük ezért dolgozik tanulmányai mellett. A doktori programok óráinak szervezése azonban lehetővé teszi számukra ilyen módon is a kurzusokon, foglalkozásokon való részvételt.

Szupervizori rendszer

Törvényi és más jogszabályi előírások hiányában doktori iskolánként eltérő szabályozások és gyakorlat alakult ki a szupervízióra. Általános gyakorlat, hogy ha nem áll rendelkezésre a doktori programban működő oktató/kutató a doktorandusz támogatására, akkor a programon, illetve a doktori iskolán kívülről kérnek fel ilyen személyt és kötnek vele szerződést erre a feladatra. A hallgató és a szupervizor, illetve a doktori iskola közötti szerződés intézménye azonban jórészt ismeretlen Magyarországon. A többszörös felügyelet (multiple supervision) nem általános, a doktori komplex vizsga és a disszertáció megvédésének folyamatába van beépítve a külső szereplők bevonása (a törvény által kötelezően legalább egy fő) és két, a dolgozatot bíráló opponens bevonása.

Az akadémiai személyzet (oktatók, kutatók) akadémiai előmenetelének biztosítása nem a doktori képzések keretei között történik, hanem az egyetemek humánpolitikai szabályzataiban megfogalmazott oktatói követelményrendszer keretei között, amely előírja a különböző akadémiai beosztások betöltésének feltételeit és az oktatók, kutatók rendszeres időközönként történő

értékelését. Ez utóbbi értékelést az ötévente esedékes intézményi akkreditációs eljárás ösztönzi, és egyre inkább terjedő intézményi gyakorlat. Ugyancsak **kevésbé jellemző a nemzetközi tutoring vagy co-tutoring gyakorlata, illetve ez nagymértékben függvénye a doktori iskolák anyagi teherviselő képességének.**

Foglalkoztathatóság

Nem állnak rendelkezésre szisztematikus adatok, statisztikák a doktori iskolák foglalkoztathatóságot javító tevékenységeiről, egyes beszámolók alapján azonban érzékelhető, hogy – tudományterülettől függően – akár jelentősebb vállalati kapcsolatok is működnek, az oktatott szakaszban óraadás, a doktoranduszok témavezetése, a disszertáció bírálata során opponensi szerep ellátása formájában. Egyes területeken (pl. műszaki, természettudományi, agrártudományi) inkább jellemző, hogy a doktoranduszok – sokszor még fokozatszerzés előtt és sokszor az helyett is – állást vállalnak a terület vállalatainál; illetve ilyen területeken dolgozók munkájuk mellett bekapcsolódnak doktoranduszként a programokba. Ezek a kölcsönös átjárások jól ösztönözhetik a munkavállalási képességek javítását.

Értékelés

A hallgatók értékelésének a magyar felsőoktatásban nincs országosan, vagy akár intézményi szinten kidolgozott eljárásrendje, az az egyes oktatók hatásköre – noha megjelentek kezdeményezések intézményi értékelési policy-k kidolgozására, főként kisebb intézményekben.

A doktori program szervezett, oktatott szakaszában az oktatók körében az akadémiai hagyománynak megfelelő félév végi, vizsgaidőszakban megtartott szóbeli vizsga a legelterjedtebb értékelési módszer, de jelen vannak az írásos feladatok is. A kiscsoportos foglalkozások (szemináriumok, laborgyakorlatok) esetében bevett gyakorlat a folyamatos értékelés. Az értékelés eredményének minősítésére a többi programtípusnak megfelelő három, illetve ötfokozatú skála használatos. Az oktatói gyakorlat áttekintésére és elemzésére sem intézményi, sem országos szintű monitoring illetőleg kutatások nem irányulnak.

A doktori iskolák maguk szabályozzák az értékelést, de ez a szabályozás az esetek túlnyomó többségében a doktorandusz egyéni eredeti kutatómunkájának értékelési módjára, illetve a doktori értekezés értékelésének rendjére és szempontjaira irányulnak. A doktoranduszok eredeti kutatómunkájának értékelésére a bevett eljárás a tudományometriai módszerek alkalmazása, különös tekintettel arra, hogy a doktoranduszoktól elvárják eredményeik tudományos publikálását. **A fokozatszerzési eljárásra történő jelentkezés előfeltétele sok esetben meghatározott publikációs index, impact factor elérése.** Azokon a tudományterületeken, amelyekre kevésbé állnak rendelkezésre könnyen elérhető publikációs felületek a doktoranduszok számára, illetve nincs nemzetközileg standardizált tudományometriai módszer, a doktori iskolák maguk dolgoznak ki olyan mérőeszközöket, amelyek segítségével a doktoranduszok eredményeit értékelik. Ezek is többnyire egyfajta publikációs indexek, amelyek a tudományos kutatókéhoz képest valamivel enyhébb követelményeket érvényesítenek (pl. pontozzák a konferenciaszerepléseket, kisebb közleményeket is, szakfordításokat stb.).

A doktori disszertáció értékelésére is kialakítanak szempontokat a doktori tanácsok, többnyire a tudományterület szokásainak, hagyományainak megfelelően, és emellett az értékelési eljárásrendet szabályozzák, hogy biztosítsák külső értékelők (opponensek), illetve vizsgabizottsági tagok bevonását. A doktori tanácsok erre irányuló előírásainak összehasonlító elemzése azonban nem ismert.

Bizonyítványok

A felsőoktatási intézmények az országgyűlés által adott állami elismeréssel nyerik el a jogot fokozatok kiadására, és az egyetemi név viselésének engedélyezését eredményező akkreditációs eljárás nyomán kapnak felhatalmazást az országgyűléstől doktori programok működtetésére és doktori fokozatok (PhD, DLA) kiadására. **A doktori fokozatot a felsőoktatási törvény definiálja és hatalmazza fel az egyetemek doktori tanácsát a fokozatok odaítélésére.** Az egyetemi doktori tanács a doktori iskola tanácsának a javaslata alapján dönt a doktorjelölt számára doktori fokozat odaítéléséről. A doktori tanács határozza meg, hogy milyen minimum követelményeket kell teljesíteni a különböző eredményű doktori fokozat eléréséhez, általában a doktori védési bizottság elfogadó szavazatainak arányában. Ennek megfelelően minősül a doktori fokozat rite, cum laude, summa cum laude minősítésű fokozatnak. A döntés nyomán a doktori fokozatot (és az azt bizonyító oklevelet) a felsőoktatási intézmény adja át a doktorrá avatási ceremónia keretében.

A felsőoktatási törvény felhatalmazása alapján PhD fokozattal rendelkező személyek nevük mellett feltüntethetik a „PhD” vagy a „Dr.” rövidítést, a DLA fokozattal rendelkezők pedig a „DLA” vagy a „Dr.” rövidítést. A doktori fokozatot az állam elismeri.

A hatályos felsőoktatási törvény szerint a tudományos fokozatok 1993 előtt érvényes rendszerében szerzett „tudomány(ok) kandidátusa” fokozattal rendelkező személy a „doktori fokozat” megjelölést használhatja, és ilyen fokozatként kell azt tekinteni a doktori fokozathoz kötött alkalmazási, foglalkoztatási, képesítési előírások esetén.

Szerkezeti változatok

Magyarországon nincs az általánostól eltérő vagy alternatív doktori fokozathoz vezető program, illetve harmadik ciklusbeli, doktori fokozathoz nem vezető program.

DID YOU FIND WHAT YOU WERE LOOKING FOR?

YES

NO

Contact *

Message *

Leave this field blank

Source URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/third-cycle-phd-programmes-35_hu

Links

[1] <https://mta.hu/>

[2] <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200387.kor>

[3] <https://doktori.hu>